

Список використаних джерел

1. Бондаренко О. В. Формування готовності студентів природничо-географічних факультетів педагогічних університетів до краєзнавчої роботи з учнями: дис. ... канд. пед. наук. Кривий Ріг, 2009. 266 с.
2. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. / за ред. З. Н. Курлянд. Київ: Знання, 2007. 495 с.
3. Рожі І. Г. Зміст та структура краєзнавчої компетентності майбутніх учителів географії. Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка. Глухів: РВВ Глухівського НРУ ім. О. Довженка, 2017. Вип. 34. С. 166–175.
4. Rozhi I. The competency-based approach in the context of future geography teachers training to the regional natural history and tourism work. *Intellectual Archive*. Canada. 2016. September/October. P. 73–90.

Василь Романюк

УКРАЇНСЬКИЙ ПЕРЕСЕЛЕНСЬКИЙ РУХ XVIII–XX СТ. У ПРАЦЯХ ЮРІЯ ЛИПИ

Серед українських ідеологів XX ст. Юрій Іванович Липа та його ідеї посідають чільне місце. Його історико-філософські праці «Призначення України», «Чорноморська доктрина» та «Розподіл Росії» становлять цілісний погляд на історію, геополітику та майбутнє України.

У працях Ю. Липи як одного з ідеологів українського націоналізму велике значення приділене українським переселенським рухам у згаданий період. Автор розцінює цей рух як один із складових «тяжіння України до Чорного моря». В ній він відкидає вісь «Захід–Схід» й акцентує увагу на природній на його погляд вісі «Північ–Південь», де південь України і, загалом, все Чорне море вважалося геополітичним центром [3].

XVIII ст. в українській історії Ю. Липа пов'язує з найбільшим вибухом переселення українського селянства – «епопеєю Гайдамаччини». У той період відбувається здобуття Харківщини, Воронежчини, Курщини, Криму (Таврії), Херсонщини та Південної Бессарабії [1, с. 137]. Описуючи цей переселенський рух Ю. Липа стверджує, що це було справжньою «чумацькою акцією», боротьбою з офіційною російською колонізацією [1, с. 114].

Покращення становища в степових територіях України спричинило просування українців на схід, розміщуючись аж до гирла Дону при цьому витісняючи росіян. Ю. Липа характеризує це тяжіння українців до центрів концентрації важкої промисловості. Такими на той період були Крим, Кубань, Дон та південна частина України [4, с. 67–68]. Це явище влада Російської імперії намагалася приховати під час перепису 1897 р.

Тоді було наказано всіх мешканців Донської області зарахувати до «московитів». Проте, обмеження не зупинили спонтанне переселення українців на південний схід. Ю. Липа стверджував, що в цей період окремі групи українських переселенців доходили до Закавказзя, Туркменистану та навіть до північного Ірану [4, с. 63–65].

Головною метою української експансії на південь у ХІХ ст., на думку Ю. Липи, був рух до чорноморських берегів. Колонізатори-селяни інстинктивно йшли в тому напрямку який Ю. Липа називає їх природнім життєвим тереном: «Одні йдуть у бік Добруджі – за Дунай; інші – на Кавказ, ще інші на Закавказзя – у бік Ірану» [2, с. 4].

Шлях українських переселенців до Ірану він також описав у своїй Чорноморській доктрині. Одним з головних завдань Чорноморського союзу за концепцією Ю. Липи була «Боротьба за Іранський поміст» [5, с. 51–54]. В ході цієї боротьби мали відбутися демографічні зміни на територіях Причорномор'я, Передньої Азії та Кавказу. Метою такого переселення він пояснює «геополітичною цінністю іранських територій, зокрема Перської затоки».

Ю. Липа чітко розмежовує колонізаторську політику Росії та колонізаційні прагнення українського народу. Політику Москви та Петербургу він описує як таку, що несе за собою зубожіння, пригноблення розвитку економіки та його деформацію. Натомість українську колонізацію берегів Чорного моря він характеризує як природне явище. Причиною цього постає національна та культурна спорідненість з народами, які населяють ці землі [2, с. 11].

Колонізаційні прагнення українців у ХХ ст. втілилися у створенні анклавів українського селянства в Сибірі й на Далекому Сході. Ю. Липа вказував на штучний характер цієї колонізації, яка не могла порівнятися з природним прониканням українців на південний схід. Тому, починаючи з 1918 р., вже почалося повернення українських переселенців з Сибіру та Далекого Сходу [4, с. 63].

У книзі «Призначення України» Ю. Липа назвав 1917–1923 рр. «періодом маневрів українських мас». Під цим терміном він розуміє: «свідомість роду» – мобілізацію мас, добровільне очищення від чужинців та стихійну боротьбу нації. Головною рушійною силою колонізації Ю. Липа вважав селянство [3, с. 24–26].

Колонізацію нових територій Ю. Липа називає «боротьбою крові». Так, на його думку татарське населення Криму на початку ХХ ст. перестало бути окремим від українського й «стало по крові українцями» [2, с. 5]. Ця цікава, але дискусійна думка заслуговує на увагу і подальше вивчення.

Якщо при описі західних українських земель та кордону з білоруськими землями Ю. Липа чітко проводить етнічний кордон, то в північному напрямку він пише про спірні землі – «Центральне

Чорнозем'я». Вони знаходяться у верхів'ях Дону і Десни. Спірними вони були унаслідок етнічних особливостей «південних московитів» та «слобідських українців» [2, с. 6].

Стихійну колонізацію українцями Півдня і Сходу призупинила радянська влада, якою було визначено території УРСР без Криму й Дону. А прагнення В. І. Леніна приєднати до радянської України Донецький басейн викликало невдоволення в рядах комуністичної партії. Ю. Липа пояснює це політикою Москви відділення України від Чорного Моря та Кавказу [4, с. 65].

Ю. Липа вказує й на негативні наслідки переселенських рухів. Як наприклад виселення українців цілими повітами з території Кубані та інших прикордонних земель. Таку масову депортацію він вважав економічним нищенням територій. А також примусово переселені українці мали проблеми з адаптацією до нових природних умов [3, с. 23–24].

Таким чином, слід зазначити, що Ю. Липа запропонував власну інтерпретацію розвитку українського переселенського руху XVIII–XX ст. Головною його метою він вважав колонізацію чорноморських берегів. У той же час, Ю. Липа вважав штучним і недоцільним переселення українців до Сибіру і Далекого Сходу.

Список використаних джерел

1. Липа Ю. Бій за українську літературу // Народний Стяг. Варшава, 1935.
2. Липа Ю. Геополітичні орієнтири нової України. Київ: [б.в.], 1999. Ч. 10.
3. Липа Ю. Призначення України. Нью Йорк. 2-ге незмін. вид., 1953.
4. Липа Ю. Розподіл Росії. Нью Йорк. 2-ге незмін. вид., 1954.
5. Липа Ю. Чорноморська доктрина. Одеса, 1942.

Дар'я Свинаренко

АКТИВІЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНО-ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ НА УРОЦІ ІНФОРМАТИКИ З ВИКОРИСТАННЯМ ІНТЕРАКТИВНОЇ ДОШКИ

Сьогодні освітні заклади активно впроваджуються сучасні засоби навчання, серед яких особливе місце належить використанню інтерактивних дошок. Їх впровадження в освітній процес відкриває нові можливості організації навчально-пізнавальної діяльності учнів та надає учителю гнучкий та потужний засіб навчання. Учень стає більш активним на уроці, оскільки всі завдання, які можна реалізувати на уроках з використанням інтерактивної дошки є інтерактивними.

Огляд літератури свідчить про постійну увагу до методів та засобів